

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 3: 18 - ASHKENAZI~SEFARDI HEBREW PRONUNCIATION PART 2

OU ISRAEL/BEIT KENESSET HANASI - WINTER 2025

- In Part 1 we looked at some of the historical background to Ashkenazi-Sefardi pronunciation. We also saw that R. Moshe Feinstein ruled that every havara that evolved in an Orthodox Jewish community is considered to be a halachically correct version of Hebrew.
- In this shiur we will look at some of the halachic implications to the pronunciation of Hebrew and also begin the question of whether one can or, indeed, should switch their havara.

A] HALACHIC IMPLICATIONS TO HEBREW PRONUNCIATION

- Does it actually matter if our pronunciation is 'correct'? Which mitzvot might we not be able to do without accurate Hebrew?
- May a Sefardic Jew fulfill his obligation to hear the Torah (such as parashat Zachor) if he hears an Ashkenazi reading or vice versa? What about kiddush and havdala?
- This is especially relevant to the many Sefardim learning today in Ashkenazi yeshivot.

A1] TEFILLA

1. א' אלו נאמרין בכל לשון - פרשת סוטה, וידיו מעשר, קריאת שמע, ותפלה, וברכת המזון, ושבעות העדות ושבעות הפקדון:
ב' ואלו נאמרין בלשון הקודש - מקרא בכורים, וחליצה, ברכות וקללות, ברכת כהנים, וברכת כהן גדול, ופרשת המלך, ופרשת עגלה ערופה, ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם:

משנה מסכת סוטה פרק ז משנה א-ב

The Mishna sets out which recitations MUST be in Hebrew. These include Bircat Cohanim and also Chalitzah. However, importantly for our daily practice, Shema and Tefilla do NOT need to be in Hebrew.

- For those recitations which do not even have to be in Hebrew, why should there be a concern to pronounce the 'most correct' Hebrew.
- Does 'kol lashon' mean any version of a language that people recognize, or some 'correct' version of that language?

2. אמר רב אסי: חיפני ובישני לא ישא את כפיו. תניא נמי הכי: אין מורידין לפני התיבה לא אנשי בית שאן, ולא אנשי בית חיפה, ולא אנשי טבעונין, מפני שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין.

מגילה כד:

Rav Asi (an Amora in Eretz Yisrael) ruled that men from Haifa and Beit Shean were not permitted to duchen Bircat Cohanim nor daven from the amud since they could not adequately distinguish between alef and ayin.

3. חיפני ובישני - כהן שכוה מנאשי חיפה ומנאשי בית שאן, מגמגמין בלשון כן.
מפני שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין - ואם היו עושין ברכת כהנים היו אומרים 'יאר' - 'יער ה' פניו', ולשון קללה הוא. .... ומעיינין עושין אלפין ופוגמין תפלתן, ודאמרין (ברכות זב) דבי רבי אלעזר קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין - הכוה דדרשה.

רש"י מגילה כד:

Rashi understands that the people from these areas had a speech impediment, not simply a different accent.

1. The Chazon Ish is reported to have said that a Sefardi does not fulfil their halachic obligation through Torah reading of an Ashkenazi and vice versa. This is reported in Leket HaKemach 128:123 and quoted as his position by the Minchat Yitzchak. However, most poskim doubt that this was actually his position and understands that he ruled this way only lechatchila. R. Ovadia Yosef (Yechave Da'at 6:19) strongly questions how accurate this rumor about the Chazon Ish really is but does agree that, at least lechatchila, a man should hear Parashat Zachor in his own havara. However, R. Tzvi Pesach Frank (Mikra'ei Kodesh Purim #12) rules that while one may fulfill his obligation of keriat hamegila with a pronunciation that runs counter to his own tradition, one would not fulfill keriat hatorah with such a pronunciation. The logic for this distinction is that keriat hamegila may be done in any language, but keriat hatorah must be read in authentic lashon hakodesh, and not a corruption of the language.

Regarding Bircat Cohanim, the issue was that they would pronounce the alef as ayin², making it sound as if they were asking that God be angry with the Jewish people. As such maybe the concern was not just that it was incorrect, but that it was harmful. As for the other mistake - pronouncing ayin as alef - there is no ayin in Bircat Cohanim so Rashi explains that problem was that they would mess up the tefilla³. Rashi also references a Gemara in Berachot which seems to see this mixing up as an opportunity for a drasha!

4. **שאלת ממני** אודיעך דעתי באלו הכהנים הבאים מארץ יון שאינם יכולין להוציא מבטא החי"ת כלל וקורין 'ויהונך' במקום 'ויהונך' מהו שיעלו לדוכן? ....
 כי אנשי חיפא ואנשי בית שאן כלם היו קורין כך ומשום הכי אין עולין לדוכן. ובודאי כי באתריהו היו עולין, דאי לא תימא הכי לא היו יורדין לפני התיבה ולא היו נושאים את כפיהם. וכ"ת היו מביאין חזוין וכהנים ממקומות אחרים זה אינו במשמע. אלא ודאי במקומות אחרים קאמר דלגבי דידהו היו עלגים אבל לבני אתריהו לא היו עלגים וזה ברור מאד ...

שו"ת רדב"ז חלק א סימן שצד

The Radvaz (16th century Egypt following expulsion from Spain) was asked about Cohanim in Greece who were unable to pronounce 'chet', which came out as a 'heh' such that 'viychuneka⁴' - God will give you grace, emerged as 'viyhoneka' - God will make you rich. The Radvaz understands that it must be that in the locations where everyone spoke that way there was no problem at all since they all knew exactly what was being communicated.

5. **ופירש"י** אם הי' עושין זרכת כהנים היו אומרים 'יאר' 'יער' הי' פניו ולשון קללה הוא כו'. משמע דאי לאו ה"ט שמהפכין הזרכת לקללה היו נושאים כפיהם. .... וי"ל דאי לאו משום דעל ידי חילוף חלפין לעיינין מתהפכין מזרכת לקללה לא הי' קפידא משום פגם הזרכת דהא לענין תפילה נמי לא קפידא תנא אלא להורידן לפני התיבה והיינו להוסיף אחרים ידי חובתם. .... אבל צפני ענמו להוסיף את ענמן גופיה ש"ד וא"ל להדר להוסיף אחד מן הקורין כהוגן. וה"נ גבי זרכת כהנים אי לאו טעמא דמהפכין הזרכת לקללה היו נושאים כפיהם דלא דמי להוסיף אחרים אלא להוסיף את ענמו אבל כיון דאיכא היפוך זרכת לקללה לא ישא את כפיו.

טורי אבן מגילה כד: ד"ה חיפני

The Turei Even understands that the only issue with mispronouncing words is if it actually changes the meaning to something bad (as Rashi explains in the case of Bircat Cohanim) or if it is a Shaliach Tzibur who is being motzei people's obligation. But if they are just saying it for themselves there is no issue.

6. ואמר רבי אלעזר: משה הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר: (במדבר יא:ב) וַיִּתְּפַלֵּל מֹשֶׁה אֶל־ה'. אל תקרי אל ה' אלא על ה', שכן דבי רבי אליעזר בן יעקב קורין לאלפ"ן עיינין ולעיינין אלפ"ן

ברכות לב.

In R. Eliezer's academy they switched alef and ayin to make a derasha - but it seems that this was done on purpose as a spur to drash and not as a mistake in tefilla⁵.

7. אמר רב יהודה אמר רב: בגי יהודה אָמַר רב: בגי יהודה שְׁהִקְפִּידוּ עַל לְשׁוֹנָם, נִתְקַיְמָה תּוֹרָתָם בְּיָדָם. בְּגִי גָלִיל שְׁלָא הִקְפִּידוּ עַל לְשׁוֹנָם, לֹא נִתְקַיְמָה תּוֹרָתָם בְּיָדָם. .... אָמַר רַבִּי אֲבָא: אִי אִיכָא דְמִשְׁאִיל לְהוּ לְבָנֵי יְהוּדָה דְּדִיקֵי לְשׁוֹנֵי הָ מַעֲבָרִין תָּנִן אוּ מַעֲבָרִין תָּנִן, אֲכַזְזוּ תָּנִן אוּ עֲכַזְזוּ תָּנִן? .... בְּגִי גָלִיל דְּלֹא דִיקֵי לְשׁוֹנָא מֵאִי הֵיא: דְּהָהֵא בְּרַ גָּלִילָא דְּהָהֵא קִאָּזִיל וְאָמַר לְהוּ: "אָמַר לְמָאן, אָמַר לְמָאן?" אָמְרוּ לֵיהּ: גָּלִילָא שׁוּטָה, חֲמַר לְמִירְכָב אוּ חֲמַר לְמִישְׁתֵּי? עֲמַר לְמִילְכָשׁ אוּ אִימַר לְאִיתְּבַסָּה?

ערוכין נג.

Chazal note that the people of Judea were very careful with their pronunciation but those in the Galil were not.

8. אמר ליה רבי חייא לרבי שמעון בר רבי: אלמלי אתה לוי פסול אתה מן הדוכן משום דעבי קלך. אתא אמר ליה לאבוה. אמר ליה: זיל אימא ליה: כשאתה מגיע אצל (ישעיהו ח:יז) וְחִפְיִתִּי לָהּ, לא נמצאת מחרף ומגדף (רש"י - שכיח קורא לחית"ן כיח"ן, נראה כאומר וככית).

מגילה כד:

Rebbi Chiya had great difficulty pronouncing the chet properly⁶ and it sounded more like a heh.

2. Today people normally have the opposite problem - an inability to say a guttural ayin, which emerges as an alef.

3. If this is indeed a problem, how does this relate to our public tefilla today, when shelihei tzipbur routinely get this wrong!?

4. Note that in Chassidish havara this word comes out as 'viychineku'.

5. Nevertheless, there are many examples in the Gemara of words the spelling of which is unclear as to alef or ayin, see Weinberg 1985, 134 for a lost list of examples

6. Based on this Gemara the Vilna Gaon explained a passage in the Yerushalmi which states that when R' Chiya saw a person violating the Shabbat, he waited until the next day and then wrote down the verse 'u'mehaleleha mot yumat'. The Vilna Gaon explains that R' Chiya did not say the verse to the person at the time since he would have pronounced the first word of the passuk 'u'mehaleleha' (those who praise it) giving the exact opposite impression! See <https://www.yutorah.org/lectures/735745/Pronouncing-the-Hebrew-Language>.

9. גזר רבי תעניתא, אחתינהו לרבי חייא ובניו. אמר משיב הרוח - ונשבה זיקא, אמר מוריד הגשם - ואתא מיטרא, כי מטא למימר מחיה המתים - רגש עלמא.

בבא מציעא פה:

Nevertheless, R. Chiya was one of the holiest and most sought after shlichei tzibbur!!

10. כשאתה מגיע אצל וחכיתי לה' - קשה כיון שלא היה יכול לומר חיי"ת א"כ היאך הורידו רבי לפני התיבה כשגזר תעניתא? .... וי"ל דכשהיה מתכוין לקרות בחי"ת קורא אותה שפיר ע"י טורח אצל לא היה צקל. ולפי שאמר ליה אליהו שעל ידו תמחר בגאולה לפיכך הורידו.

תוספות מגילה כד: ד"ה כשאתה מגיע

Tosafot in Megila ask how Rebbe could have allowed R. Chiya to daven from the amud when he could not pronounce his words properly. They answer that, in fact, R. Chiya COULD pronounce the chet but with great difficulty. As such, since he was able to daven correctly and there was a special need for his kavanot, Rebbe allowed him to daven from the amud.

11. אחתינהו לרבי חייא ובניו - ואף על גב דתני במגילה אין מורידין לפני התיבה לא מאנשי חיפא ולא מאנשי צית שאן שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין ור' חייא לא היה יכול לומר וחכיתי כדאמר התם כ"מ היבא דאפשר צאחר הכא לא הובא אפשר צאחר.

תוספות בבא מציעא פו. ד"ה אחתינהו לרבי

However, Tosafot in Bava Metzia give a different answer and explains that the requirement for a shaliach tzibbur to be able to pronounce the words properly is only when all other things are equal. But if there is a special need⁷ to allow this person to daven from the amud (as in this case due to the extreme righteousness of R. Chiya), then it was permitted to allow this even if he definitely could NOT pronounce the words properly.

12. יא אין ממנין שליח ציבור אלא גדול שבציבור בחכמתו ובמעשיו .... יב וכן העלג כגון מי שקורא לאל"ף עי"ן או לעי"ן אל"ף וכל מי שאינו יכול להוציא את האותיות כתיקונן אין ממנין אותו שליח ציבור. והרב ממנה אחד מתלמידיו להתפלל לפניו בציבור

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכה יא - יב

The Rambam rules three halachot in close proximity - (i) that a talmid chacham should be the shaliach tzibbur; (ii) that the shaliach tzibbur must be able to pronounce the words properly; and (iii) that a Rav can ask his talmid to be the shaliach tzibbur. The Kesef Mishne explains that (iii) is going back to qualify (i). However, the Ohr Sameyach and the Seridei Aish explain that (iii) is going back to qualify (ii) - that the Rav can ask any person to daven from the amud even if they cannot pronounce the words properly as long as they will not be distracting.

13. אין ממנין מי שקורא לאלפין עיינין ולעיינין אלפין.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נג סעיף יב

The Shulchan Aruch rules that a chazan who is not able to properly pronounce the words should not be appointed.

14. (לז) לאלפין עיינין - ... וה"ה למי שקורא חתי"ן הדי"ן או שקורא לשיצולת סיצולת. ואם כולם מדברים כך מותר להיות ש"ן נ"מ"א צ"ס הרדב"ן. ודע עוד דה"ה לכל מי שאינו יכול להוציא האותיות כתיקונן כגון שהוא כזד פה וכזד לשון .... (לח) ולעיינין אלפין - עיין בפר"ח שבעלה דצומן דליכא אחר ראוי כמותו מותר להורידו לתיבה אפילו בחתי"ן הדי"ן. אצל צעל פני משה הנ"ל חולק עליו וסובר דאפילו דליכא אחר לא שרי כ"א היבא דכשהוא מכוין לקרות אותו לחי"ת על ידי טורח יכול לקרות אותו שפיר. ונראה עוד דאפי"ן לפר"ח אין מותר למנותו לש"ן בקצב פן יזדמן מחר אחר טוב ממנו רק לפעם זה מותר להורידו דליכא ראוי כמותו כהיה מעשה דר"ח שם בגמרא:

משנה ברורה סימן נג ס"ק לו-לח

The Mishna Berura brings two opinions (reflecting the two positions of Tosafot above) as to under what circumstances this rule can be waived. The stricter opinion rules that it cannot unless the chazan is able to pronounce things properly with effort. The more lenient view is that even a chazan who is unable to pronounce things properly may be appointed if there are extenuating circumstances, but even then not as a permanent chazan.

7. We will look next week at other examples of special needs, such as a barmitzva boy leining in a shul which has a different havara.

A2] KERIYAT SHEMA

15. הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא, רבי יוסי אומר לא יצא. קרא ולא דקדק באותיותיה רבי יוסי אומר יצא ר' יהודה אומר לא יצא ....

משנה מסכת ברכות פרק ב משנה ג

The Mishna brings a dispute between Rabbi Yehuda and Rabbi Yosei relating to a person who reads the Shema without audibly speaking the words or without being so careful about their pronunciation⁸. Rabbi Yehuda rules that he did not fulfil the mitzva and Rabbi Yosei rules that he did.

16. אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה: הלכה כדברי שניהם להקל .... תני רב עובדיה קמיה דרבא: ולמדתם - שיהא למודך תם, שיתן ריוח בין הדבקים. עני רבא בתריה: כגון 'על לבבך', 'על לבבכם', 'בכל לבבך', 'בכל לבבכם', 'עשב בשדך', 'ואבדתם מהרה', 'הכנף פתיל', 'אתכם מארץ'.

ברכות טו:

The Gemara rules leniently - that one does fulfil the mitzva of Shema even without taking the extra care. Nevertheless one SHOULD try hard to ensure that every word is properly enunciated and does not slide into the next¹⁰.

17. ח .... וצריך לדקדק באותיותיו ואם לא דקדק יצא. ט כיצד ידקדק? ישמור שלא ירפה החזק ולא יחזיק הרפה ולא יניח הנד ולא יניד הנח ....

רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה ח-ט

The Rambam rules that being 'medakdek' in saying the Shema includes ensuring that every dagesh and sheva na/nach - i.e. all grammatical rules - is pronounced correctly.

18. אעפ"י שמצוה לדקדק באותיותיה קראה ולא דקדק בהן יצא. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סב סעיף א

19. (א) ולא דקדק - אין הענין שלא הזכיר הציצות והאותיות שצדדי לא ילא. חזל ענין לא דקדק הוא שלא נתן ריוח בין הדבקים או שלא התיז ה' של תזכרו וכדומה ... [צ"ח וא"ר צ"ח חמיוך ...]
(ב) יצא - מ"מ יזכר מאד לכתחילה כזה. ואיתא צ"ח המדקדק דכן שכרו שמלגנין לו גיהנם. שהוא מדה כנגד מדה שמאחר שהוא מעורר עלמו כזה ומניע את חומו הטבעי לדקדק באותיות וצ"ח זכר החום הטבעי שהוא מעורר מלגנין לו כנגדו חום אחר שהוא צ"ח גיהנם [צ"ח]:

משנה ברורה שם

This is the halacha and the reward for overcoming one's impatience and reading carefully is that the fires of Gehenom will be cooled for them.

20. וכמה שאמר לי אדם חשוב אחד אחר שאמרתי לו שהברת הדל"ת רפויה משובשת אצלנו. אמר לי: וכי תעלה על דעתך שבעל חידושי הרי"מ לא יצא ידי חובת ק"ש כתיקונה! אני אמרתי לו הא ודאי שיצא בדיעבד. ואפשר שהוא לעצמו קרא כהוגן אלא שלא היה יכול לשנות הברת כל הציבור.

הסכמת הג"ר יעקב קאמענצקי לספר 'שפה ברורה'

Rav Ya'akov Kaminetsky took the view that the Sefardic pronunciation was more accurate than the Ashkenazi¹¹. When challenged as to where that left the holy Chiddushei HaRim of Ger, R. Kaminetsky responded that he was yotzei bedieved using an Ashkenazi (and Chassidish!) accents. Alternatively, R. Kaminetsky responded that the Gerer Rebbe may have actually also read the Shema privately with a Sefardic accent but just didn't impose this on his chassidim!

8. These two issues are connected. By insisting that the recitation is said out loud R. Yosei is also able to require the proper pronunciation of the words.

9. The examples of **עשב בשדך** and **הכנף פתיל** are interesting because the way we pronounce these words today (one with a dagesh and one without) there would not be a problem. This leads many scholars to debate whether these sounds were actually pronounced differently in previous times such that the words could elide. For a detailed analysis of this see *Observations About the Pronunciation of Hebrew in Rabbinic Sources*, Werner Weinberg, Hebrew Union College Annual, Vol. 56 (1985), pp. 117-143.

10. An equivalent in English would be distinguishing between "a nice man" vs "an ice man" or "night rate" vs "nitrate". The Rishonim add a number of extra examples where two words could be mistakenly elided. Interestingly, these often have are more homiletic than phonetic focus. For instance, R. Yona and the Abudarham raise the concern of not eliding 'Eloheichem emet' to sound like 'Eloheichem met', but are less concerned with 'Eloheichem asher'.

11. In fact, R. Kaminetsky writes in this letter that after saying the Shema in his regular Ashkenazi havara, he would repeat it in the Sefardi havara. This had also been the well-known practice of R. Itzele Volozhiner. There is a rumor that towards the end of his life he also said it a third time in the Yemenite havara but one of his grandchildren told me that this was not the case.

A3] THE NAME OF GOD

21. כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש, חוץ מזה שהוא חול, שנאמר: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָיִי אֱלֹהֵי מִצְרָאִי חֵן בְּעֵינֶיךָ. חנינא בן אחי רבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה משום רבי אלעזר המודעי אמרו: אף זה קדש. כמאן אזלא הא דאמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה. כמאן? כאותו הזוג.

שבועות לה:

There is a debate in Chazal as to whether the word אֲדֹנָיִי in Bereishit 18:3 is kodesh or chol i.e. is Avraham addressing the travellers or God?

22. כל השמות האמורים באברהם קדש אף זה שנאמר אֲדֹנָיִי אֱלֹהֵי מִצְרָאִי חֵן בְּעֵינֶיךָ.

רמבם הל' יסודי התורה ו:ט

The Rambam rules that the Shem is kodesh.

- This is a crucial issue since the difference between a Shem Kodesh and a shem chol could not be greater.
- אֲדֹנָיִי means my lord (chol/singular). אֲדֹנָיִי means my lords (chol/plural). What about אֲדֹנָיִי? In most cases this is God's name.
- Most Sefardim today do not differentiate between patach and kamatz and pronounce both אֲדֹנָיִי and אֲדֹנָיִי as Ado-nai.
- The Chazon Ish is quoted¹² as insisting that an Ashkenazi who prays with a modern Israeli accept MUST pronounce God's name Ado-noi and not Ado-nai¹³.

23. ולפי הפשט בחכמת הנקודות: הקמ"ץ מעלה גדולה, וראשון לשבעה תנועות, שהם: קמ"ץ פת"ח צר"י סג"ל חול"ם שור"ק חיר"ק, כי מתוך שבעתם תבנה ותכונן התורה, והם הנקראים שבע הברות, או שבעה קולות שעליהם אמר דוד במזמור של מתן תורה שבעה קולות, לפי שכל התורה מיוסדת עליהם .... וההפרש שבין קמ"ץ לפת"ח אינו אלא בנקודה .... ואף על פי שנראה שהקמ"ץ והפת"ח הכל דבר אחד ותנועה אחת, אין הדבר כן. אלא שיש הפרש ביניהן במבטא, שהרי תנועת הקמ"ץ גבוהה ועליונה, ותנועת הפת"ח למטה ממנה, כי הקמ"ץ בתיבה יורה על מעלה גדולה ועל דבר שהוא עומד בפני עצמו, אינו נסמך לאחר, כענין ארון שהוא קמ"ץ, ומצינו ארון הברית שהוא בפת"ח. וכן: (שמות כג:) הָלֵךְ אַנְכִי שְׁלֹחַ מַלְאָךְ .... שהוא בקמ"ץ, ויִמְלֹאךְ הַכְּהֹנִים (מלאכי ג:) הוא בפת"ח, כי הפת"ח נסמך לעולם למה שאחריו, ולא כן הקמ"ץ כי הוא עומד בפני עצמו.

.... ומטעם זה בנקוד זה השם לא תמצא פת"ח אלא קמ"ץ, כי המעלה העליונה הגדולה המורה עליונות ושהוא בלתי נסמך לאחר כדבר הנברא. ומפני זה נכתב באל"ף דל"ת כשהוא קדש בקמ"ץ, וכשהוא חול בפת"ח. .... וזהו ההפרש הגדול שיש בתורתנו בין קמ"ץ לפת"ח, כהפרש שיש בין אור לחשך ובין קדש לחול. וכן מצינו שהמחליף פת"ח בקמ"ץ לא ימלט מאחת משתיים: או יהרוס הכונה, או יבא לידי כפירה .... והנה כל זה מחכמת תורתנו האלהית ולשונו הקדושה, ומטעם זה נמשלו האותיות לגוף והנקודה לנשמה ....

רבינו בחיי בראשית פרק יח פסוק ג - ה (פרשת וירא)

Rabbeinu Bachya explains that the Shem Kodesh must be with a kamatz since this indicates that it stands alone without dependence on any other thing, but the patach is used when the noun is qualified. Thus מַלְאָךְ when standing alone is vocalized with a kamatz but ויִמְלֹאךְ הַכְּהֹנִים is with a patach. As such, someone who mistakenly pronounces God's name with a patach is destroying crucial kavanot and uttering heresy!

- However, R. Aharon Lichtenstein cited R. Yehuda Amital in the name of his grandfather, R. Issur Zalman Meltzer, that Hebrew is legitimately pronounced in different ways and any of these versions are halachically accurate, even for the Shem Hashem¹⁴.

24. ד. מנהג הספרדים ובני עדות המזרח לבטא אות נ' של שם השם, בקמ"ץ רחב, כעין ניקוד פת"ח. והדייקנים מבדילים קצת ביניהם, כי הקמ"ץ היא תנועה גדולה, והפת"ח היא תנועה קטנה. ואף שההבדל ביניהם הוא מועט, המאזינים היטב יכולים להבחין בהבדל שביניהם. וחדשים מקרוב באו אשר חונכו ולמדו בישיבות אחינו האשכנזים, ומשנים ניקוד נ' של שם השם, לקמ"ץ חטוף, השווה לניקוד חול"ם, כהברת האשכנזים, ובאמת שמבואר בדברי האחרונים, שהמבטא שלנו הוא הנכון, [וכן מוכח מדברי הראשונים, שכך היה מבטאם]. ולכן כל המשנה ידו על התחתונה, ואשר לא טוב עשה בעמיו, ועובר משום אל תטוש תורת אמן, [והרי הוא כמוציא לעז על רבותינו הספרדים מדורי דורות], ועליו לחזור למנהג הספרדים. [ז]

[ד] ..... ועוד ראיה, מפיוטי ר"א הקלירי [שי"א שהוא ר"א בן רש"י], שכתב בקרוב"ץ לט' צאצ: אז אמרתי כנה צאתי לצית מעדני [צפתח], עדני [צפתח], אז דיני [צפתח], אומרתי לאדני [צקמץ]. ע"כ. ומדנקט הכל צחרזים ע"כ שצביטוי צשם ה' דומה לפתח. .... וכן מוכח מפיוט לור מִשְׁלֹךְ אֶכְלֵנוּ צָרְכֵנוּ חֲמוּנֵי [פתח], [שִׁבְטֵנוּ וְהוֹתָרְנוּ] כְּדָר אֲדֹנָיִי [צקמץ].

ילקוט יוסף תפילה א סימן קא - שיכול להתפלל בכל לשון (מבטא התפלה) סעיף ד

12. See R. Binyamin Zilber, Shu't Az Niberu 3:101.

13. R. Jachter quotes R. Aharon Lichtenstein who understands this to be based on Shu't Rashba who rules that, although tefilla can be said in any language, God's name must be recited only in accurate Hebrew. See Bridging Traditions p. 30.

14. We saw in Part 1 that this was the approach of R. Moshe Feinstein.

R. Ovadia Yosef rules that, although the Shem Hashem is of course vocalized with a kamatz, the correct pronunciation of this is VERY close to a patach, and definitely not the 'o' sound of the Ashkenazim. He brings many proofs for this, but one interesting one is from the rhyming verses of piyutim and zemirot, including Tzur Mishelo.

שאלה: אם מותר לבטא את השם במבטא הספרדי בפתח.

25.

תשובה: ב"ה, י"ח בתמוז תש"א. לכבוד הד"ר צבי מושקוביץ הי"ו בני ברק, שכון ג'. שלום וברכה. .... בענין המוצאים פגם בתפלתכם במבטא הספרדי, היות שאתם מבטאים את השם בפתח, והם רוצים שתבטאו בקמץ. ... (ג) וא"כ ח"ו לאמר שבביטוי הנו"ן בתנועת פתח יש איזה איסור, והאומר כך הרי הוא מוציא דיבה ח"ו על כל אחינו הספרדים הי"ו, הם ואבותיהם ורבותיהם קדושי וצדיקי עולם מבטאים הנו"ן בתנועה פתוחה. אכן הם מבדילין בין קדש לחול בזה שבקודש הם ממשיכים קצת את התנועה הפתוחה ואנחנו בזה שאנו מקמצים את התנועה, ונמצא אשכנזי המתפלל במבטא ספרדי יזהר לדקדק במשיכת התנועה הפתוחה, אבל אין איסור לבטאות בפתח.

(ד) בזה שאומרים בשם רבינו החתם סופר שאסר לשנות אני אינני זוכר שמפני טעם זה אסר לשנות. ואפילו אם ימצא בספריו כדבר הזה אין ללמוד מזה הלכה בכל מקום. כי הוא התכוין אז כנגד המשחיתים הריפורם בהמבורג שהנהיגו השינוי מאשכנזית לספרדית בכוונה זידונית, ובהיות קנאת דת קדשנו בוערת כיקוד אש בלבו הקדוש והטהור, פסק כן.

(ה) למעשה, אני בעצמי לא שניתני ובבית המדרש שבביתי אין שינוי בדבר הזה, ואעפ"כ אינני גוער באדם העובר לפני התיבה ולרגלי הרגלו הוא מתפלל במבטא הספרדי, ואולם כשאני מתפלל בביהכ"נ ישורון בחגים ועולה לתורה, אינני משנה מן המבטא הנוהג שם, ושבו מתפלל כל הציבור.

... בברכת התורה והארץ ובכבוד רב יצחק אייזיק הלוי הרצוג ראש הרבנים לישראל

שו"ת היכל יצחק אורח חיים סימן א

The opening letter (from 1951) in Chief Rabbi Herzog's teshuvot deals with this issue! He refuses to accept that there is a halachic requirement for an Ashkenazi to say Ado-noi and a prohibition to say Ado-nai. This would cast terrible aspersion on the many Sefardim, present and past, who have said it this way. He understands that the Sefardim do make a difference between the Shem Kodesh and chol by extending the 'aaaa' a little of Adon-ai and rules that Ashkenazim who speak with an Modern Hebrew pronunciation should also do this. He also explains that he, personally, did NOT change from his original Ashkenazis accent, but when davening or being called up in a shul which uses Modern Hebrew pronunciation, he switches to the local custom.

A4] ACCEPTANCE OF ALL HAVAROT

26. ויותר נראה לענ"ד דכל ההברות המקובלות שהתפללו בהן רבבות אלפי ישראל במקומות פזויריהן כשרות כאחת ואין בין זו לזו ולא כלום. כולם אהובים כולם ברורים. דכיון דפשיטא לן שכולן בכלל לשון הקודש מה לן הברה זו או אחרת וכו'. אמנם מודה אני שודאי ראוי לכל אדם לדבור במנהגי אבותיו בכל דבר ודבר ובודאי בענין מעניני התפילה, אך לא משום ספיקות בגוף הענין אלא משום המצוה הכללית לדבוק בדרכי אבות ובמנהגים.

שו"ת מנחת אשר (פר' ויצא תשע"ו)

R. Osher Weiss rules that ALL the havarot used by Jewish communities today as as valid as each other and there is no benefit in reciting passages in different havarot because of 'safek'. Rather, each community should stick to its custom due to the general imperative to maintain the minhagim of our ancestors¹⁵.

27. אם יפלא בעיניך על אותן המגמגמים בלשון וקורין לחי"ת ה"א, ולשי"ן סמ"ך, ולקו"ף טי"ת, ולרי"ש דלי"ת איך מתפללים או איך קוראים בתורה ואומרים דבר שבקדושה כשמגיעים 'לנפשנו חתה' לא נמצאו מחרפים ומגדפים! אל תתמה על החפץ כי בוראינו אשר הוא בוחן לבות אינו שואל כי אם לב האדם אשר יהיה תמים עמו ואחרי שאינו יודע לדבר כענין מעלה עליו כאלו אומר יפה. וכן אותם הקוראים פסוקי דזמרה בקול רם ונעים זמר ואינם יודעים הפסוקים ואומרים בטעות תפלתם וזמירותם מתקבל כריח נחוח. וגם הקדוש ברוך הוא שמח עליו שמחה גדולה ואומר 'כמה הוא מזמר לפני דעתו'. .... מעשה בכהן אחד שהיה פורש כפיו ואומר 'ישמך' והיה שם חכם אחד והעבירו מלפני התיבה לפי שאינו יודע לחתוך האותיות אשר בברכת כהנים. והראוהו מן השמים לאותו חכם כי אם לא יחזרו יענש בדבר ע"כ!

ספר חסידים (מרגליות) סימן יח

Sefer Chassidim addresses the issue of ba'alei tefilla who mess up all the words, including the story of a Cohen who, when duchaning, mispronounced 'veyishmerecha' (and God will preserve you) as 'veyishmedecha' (and God will destroy you). When the rav of the shul stopped him from duchaning he was told from heaven that this was a terrible sin. God is interested in the feelings and intentions of those who daven and understand their tefillot, even if they get the words wrong!

15. We will look at this issue of changing havara in more detail in the next shiur be'H.

B] SWITCHING HAVARA PERMANENTLY**B1] RAV KOOK**

28. ב"ה עיה"ק ירושלים תובב"א כ"ה תשרי, תרצ"ג. ....

בענין שינויים במבטאים שישנם בין העדות השונות, אם מותר לשנות מהנוהג שנהגו הקדמונים ממבטא למבטא, בתפלה, ובקה"ת, בברכות וכל כה"ג. נראים הדברים דבדיעבד אין שינוי המבטאים מעכבים, לדין דקיי"ל כר' יוסי במתני' דברכות ט"ו דקרא ולא דקדק באותיות' יצא, ובודאי כל שיש אפשרות לבטא את התיבות בביטוי כזה, אף על פי שלא נהוג אצל הקהל הזה בענין זה, מ"מ איננו יותר מדקדק אותיות שבדיעבד יצא.

אבל לכתחילה ודאי חובה היא לומר כל דבר שבקדושה בשלימות הביטוי, וממילא אסור לשנות את מנהג הקדמונים מביטוי לביטוי, מאחר שיש לכל ביטוי דקדוקים מיוחדים בתנועות ובהברות האותיות, שלגבי ביטוי אחר נקרא זה שלא דקדק באותיותיה, ולא הוי לימודו תם, ועבר על מימרא דרחמנא דגמרי' שיהי' לימודך תם, עד שצריך ליתן גם ריוח בין הדבקים, וק"ו שאסור להבליע שום אות ושום נקודה מהביטוי המקובל באותו הקהל.

... והרא"ה בספר החינוך מצוה ת"כ כתב שלא דקדק באותיות' שבדיעבד יצא היינו דוקא כשלא נתן ריוח בין הדבקים, או שלא התני זיין של תזכרו, או שלא האריך בדלת דאחד, ... וסיים שם החינוך דאם חיסר אותיות או תיבות לא יצא גם בדיעבד. ועפ"ז יש לדון שאלה שהמבטא אצלם משונה באותיות, שהן מתבטאות באופן אחר ממה שאחרים מבטאים, כמו המבטא התימני שמבטאים כמה אותיות במבטא מיוחד, ... א"כ "ל דה"נ אם האות המתבטא לא ניכר באותו הקהל שהוא אותו האות י"ל דהוי כאילו השמיט האות לגמרי, וי"ל ג"כ דגם בדיעבד לא יצא עפ"ד החינוך הנ"ל. ....

... ומכל מש"כ מבואר שאין שום מקום להתיר לשנות ממבטא למבטא משום דכל שינוי נחשב לגבי אלה שהחזיקו במבטא אחר מכלל קרא ולא דקדק באותיות' ... שמי שמשנה מהמבטא המקובל בעדו מאבות הראשונים הרי הוא נכשל בזה כמש"כ. .... ואף על פי שהורגל פה בא"י ליתן יתרון להמבטא הספרדי, זהו רק שיש לו איזה חן ויופי מיוחד, אבל עיקר יתרון מבטא הוא דיוקו בחילוק האותיות והנקודות ובה המבטא הספרדי אינו מגיע גם להמבטא האשכנזי, וק"ו שהמבטא התימני הוא משובח מכולם, שמדקדק לחלק הרבה בין כל אות ותנועה בדיוק נמרץ. חלילה למי שהוחזק בו לעזוב אותו ולהחליפו במבטא אחר פחות מדיוק ממנו בכל דברים שבקדושה.

חוץ ממה שאין הקבלה של המבטאים גרועה מכל הקבלות של עניי הוראה, שכל אחת מהעדות מחויב הוא לקיים אל תטוש תורת אבך, כמו שהדבר נהוג ועומד בעניי איסור והתר ועניי חיי משפחה, בין לקולא בין לחומרא. וחלילה לפרוץ בזה פרצות, כי קבלת אבות היא קיומה של תורה"ק. .... ע"כ הנני בזה מחזק ידי עושי מצוה להשתדל בכל מאמצי כח ובדברי חכמים בנחת נשמעים שלא לשנות את המבטא המקובל בכל מקום, וביחוד בעדת קודש אחינו התימנים, דהשינוי אצלם חמור טפי כמש"כ. ואם נבוא לדון בעניי המוסר הפנימי מה שכתבו חכמי אמת בקדושת התנועות ודקדוקי האותיות והמוצאות יארכו הדברים מאד, והכל עולה למקום אחד שחלילה לשליחים בקודש לשנות ממבטא מדויק ומקובל מאז למבטא ואין למדים בזה ממה שאחרים עשו כן שלא ברצון חכמים.

והשי"ת יהפך שפה ברורה במהרה לכל העמים לקרוא כולם בשם ד', והי' ד' אחד ושמו אחד, וישראל גוי אחד בארץ יאושר ע"י אורו של משיח צדקנו בשוב ד' שבות עמו, וישיבו שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחילה, וכל ישראל יעשו אגודה אחת בלא שום פירוד ושינוי כלל, ע"פ הוראת ב"ד הגדול אשר ישב בלשכת הגזית בבית קדשנו ותפארתנו שיבנה בב"א! ועד העת המאושרה הזאת חייבים אנו לקיים הזהירו במנהג אבותיכם. .... והנני בזה חותם בברכה מקודש. הק' אברהם יצחק ה"ק.

שו"ת אורח משפט אורח חיים סימן יז

In this 1932 teshuva, Rav Kook is totally opposed to switching havarot from one's tradition pronunciation to a Modern Hebrew, especially for Yemenites to switch their traditional havara which R. Kook considers to be superior. He gives three broad arguments: (i) switching havara is not simply a matter of 'kara velo dikdek' when one is yotzei bedieved. Rather, they would be saying the words incorrectly in which case one is not yotzei at all! (ii) switching havara is a breach of minhag and thus of the injunction 'al titosh Torato imecha'; (iii) kabbalistic considerations.

• But, on this basis, how, when and why did Mercaz HaRav change its havara to that Modern Hebrew? The understanding is that R. Tzvi Yehuda Kook felt that, by the mid 20th century, his talmidim were so immersed in speaking Modern Hebrew in their normal lives that it was extremely confusing for them to have to switch back to Ashkenazis for learning and davening. As such he relied on other shitot, against the original psak of his father¹⁶, to allow the havara to be changed. Nevertheless the Roshei Yeshiva of Mercaz HaRav continue to daven in Ashkenazis.

• Be'H we will complete this topic in Part 3 in which we will look at other views on changing one's havara.

16. Of course, we cannot know if Rav Abraham Kook would have changed his psak if he had been alive in this later period.